

ANMELDELSER.

E. LEHN SCHIØLER: DANMARKS FUGLE

MED HENBLIK PAA DE I GRØNLAND, PAA FÆRØERNE OG I KONGERIGET
ISLAND FOREKOMMENDE ARTER.

Bind I. Indledning og Andefugle (*Anseriformes*). G. B. N. F. København, 1925.

Da »Dansk ornithologisk Forening« for snart 20 Aar siden blev stiftet, var det et af Punkterne paa dens Program at søge udgivet et Værk om Danmarks Fugle som en Afløser for den forældede og allerede da forlængst udsolgte »Kjærbølling«. Inden for Foreningen blev der i en Aarrække forhandlet om, hvorledes et saadant Værk skulde skabes, men der viste sig at være ret forskellige Meninger om Realisationen af en saadan Plan. Det voldte især Vanskeligheder af skaffe Enighed om, hvor stort Værket skulde anlægges. Da fattede E. Lehn Schiøler den, som det syntes, noget dristige Plan paa egen Haand at udgive et Værk, der skulde være særdeles storstilet baade hvad Størrelse og Udstyr angik. Adskillige stillede sig skeptisk over for Gennemførelsen af en saa storslaet Plan; men nu er Begyndelsen en Kendsgerning, idet første Bind af et virkeligt imponerende Værk om Danmarks Fugle foreligger i Boghandelen. Selv om Foreningen som saadan ikke kom til at forestaa Udgivelsen af det paatænkte Fugleværk, kan den kun med Glæde imødesee Fremkomsten af det foreliggende Værk, udgivet af Foreningens Medstifter og mangeaarige Formand.

Nogle vil maaske mene, at Værket er lagt for stort an, og at et noget mindre Format havde været mere praktisk; men man maa her erindre, at Forfatteren netop har sat sig det Maal at skabe et virkeligt monumentalt Værk om Danmarks Fugle. En mere praktisk Haandbog om de danske Fugle kan for saa vidt siges at være mere paakrævet, men det foreliggende Værk tilsigter ikke noget i den Retning. Vi faar da ogsaa i R. Hørring: »Fugle« (»Danmarks Fauna«, udgivet af »Dansk naturhistorisk Forening«) en særdeles nyttig, lille Haandbog, naar dette saa godt paabegyndte Værk forhaabentlig inden for en ikke altfor lang Fremtid foreligger afsluttet. Endvidere giver O. Helms: »Danske Fugle ved Hus og i Have«, der forhaabentlig bliver efterfulgt af flere Bind, en udmærket Vejledning af mere populær Art for det store Publikum.

Bind I af Lehn Schiølers Værk fremtræder som en mægtig Foliant i fornemt Udstyr. Teksten, der omfatter ca. 550 Sider, er smagfuldt trykt paa smukt glittet Papir, og indføjet i denne findes ydermere 50 farvelagte og 48 sorte Tavler.

Efter en kort Fortale falder det foreliggende Bind i følgende Afsnit:

- I. Kortfattet Oversigt over Danmarks ornithologiske Litteratur.
- II. Om Fuglenes Bygning.
- III. Oversigt over Danmarks Fugle.
Oversigt over Danmarks jordfundne Fugle af H. Winge.
- IV. Andefugle, Anseriformes.

I Oversigten over den danske ornithologiske Litteratur finder man en særdeles interessant og omhyggelig Gennemgang af Litteraturen indtil Aar 1900. Af Litteraturen fra 1901 til 1923 er kun opført Titlerne paa de mere betydningsfulde Arbejder, medens alle de vigtigere ornithologiske Afhandlinger, der ligger før Aarhundredskiftet er gjort til Genstand for en grundig og kritisk Behandling. Det er et særdeles nyttigt Arbejde, der her er foretaget og det vidner i høj Grad om den store Energi og Omhu, som Forfatteren har lagt i dette Studium. Da de forskellige Arbejder er opført i kronologisk Orden, vil dette Afsnit være let tilgængeligt for enhver, der interesserer sig for Ornithologiens Udvikling her i Landet. Det vil endvidere i mange Tilfælde være en god Hjælp for Læseren, at der bag i Bogen findes en særlig Index til dette Afsnit.

Ved Overgangen til den nyeste Litteratur kommer Forfatteren ind paa en Diskussion om Artsbegrebet og Spørgsmaalet om geografiske Racer. Forfatteren slaar til Lyd for ogsaa herhjemme at forlade det binære Navnegivningssystem og i Fremtiden gaa over til at anvende det ternære Navnegivningssystem, der nu benyttes næsten overalt i Udlandet. I denne Forbindelse anføres endvidere nogle almindelige Betragtninger over Prioritetsreglerne med Hensyn til Navnegivning — et Spørgsmaal, der som bekendt stadig er ret omdebatteret.

I Kapitlet om Fuglenes Bygning gives en ret kortfattet og let forståelig Fremstilling af de vigtigste Træk i Fuglenes Benbygning, indre Organer etc. Afsnittet er rigt illustreret ved en Mængde Tegninger, hvoraf flere er farvelagte, af saavel osteologiske som andre anatomiske Præparater. Illustrationerne er overalt originale og de skyldes de to Kunstnere Gerhard Heilmann og Henning Scheel.

Det følgende Kapitel omfatter dels en Oversigt over Danmarks Fugle og dels en særlig Beretning, udarbejdet af Herluf Winge, om Danmarks jordfundne Fugle.

Oversigten over Danmarks Fugle giver først en Liste over samtlige her i Landet trufne Arter. Det ternære Navnegivningssystem er bragt i Anvendelse og Listen omfatter derfor ogsaa de forskellige Racer, der vides at være truffet inden for vore Grænser. I Listen er opført 324 Arter; den tæller derfor 22 Arter mere end den af H. Winge i 1906 givne Fortegnelse i dette Tidsskrifts 1. Aargang. Da Winges Liste over Danmarks Fugle ogsaa paa andre Punkter er noget forældet, og det sikkert snart vilde være hensigtsmæssigt at indføre en mere moderne Nomenklatur i dette Tidsskrifts Spalter, vilde det utvivlsomt være meget ønskeligt, om Listen over Danmarks Fugle i Lehn Schiølers Værk ogsaa kunde fremkomme i nærværende Tidsskrift. Efter den samlede Fortegnelse over danske Fugle følger

forskellige andre Lister. Listen over Fugle, der yngler eller i historisk Tid har ynglet i Danmark, omfatter ialt 178, hvoraf dog tre Arter findes rugende i to Racer, nemlig *Sitta europaea*, *Corvus monedula* og *Corvus cornix*. Af Arter, der med større eller mindre Sikkerhed formodes at yngle her i Landet, er opført 19. I Stenalderen eller tidligere har de fire Arter: Sortspætte, Krøltoppet Pelikan, Gejrfugl og Tjur formodentlig ynglet her. Endvidere findes Lister over tilfældige Gæster, over Arter, der regelmæssigt eller nogenlunde regelmæssigt drager gennem Landet, over Vintergæster samt over de Arter, der maa betegnes som Standfugle.

I Oversigten over Danmarks jordfundne Fugle giver Herluf Winge en særdeles interessant Redegørelse for de Fuglearter, hvoraf der kendes jordfundne Rester fra forskellige Tidsperioder.

Den systematiske Del af det foreliggende Bind omhandler kun en Del af Andefuglene, *Anseriformes*, nemlig Svømmeænder, Svaner, Gravænder, Rustænder og Gæs, medens Dykænder og Skalleslugere først vil blive behandlet i et senere Bind. Den systematiske Del omfatter ikke alene danske Arter, men tillige alle Arter, der er truffet paa Færøerne og Island samt i Grønland. Inden for hver Gruppe gives en Bestemmelsesnøgle for de forskellige Arter. Nøglen for Svømmeænder vil forekomme de fleste ret kompliceret, men det har formodentlig ikke været muligt at gøre den simplere, naar der skulde tages Hensyn til de forskellige Dragter hos de to Køn og desuden til baade unge og gamle Fugle. For hver Art indledes Beskrivelsen med Litteraturangivelser vedrørende Artens forskellige latinske Navne samt Artens Navn paa en Række forskellige Sprog. Derefter følger i faa Linier de vigtigste Artskendetegn samt kortfattede Bemærkninger om Artens Forekomst her i Landet, paa Færøerne og Island samt i Grønland. Den egentlige Beskrivelse giver en særdeles indgaaende Fremstilling af Fjerdragten lige fra Dununge til de gamle Fugles Dragter. Man mærker overalt Forfatterens indgaaende Kendskab til Andefuglenes Dragtskifter og følger med Interesse den omhyggelige Beskrivelse af de forskellige Dragter og Fældninger. Alle ønskelige Data om Maal og Vægt foreligger ogsaa, og man imponeres unægtelig over det store Materiale, som Forfatteren har haft Lejlighed til at undersøge. Da Beskrivelsen af hver Fjerdragt er særdeles udførlig, havde det været meget ønskeligt, om de mest karakteristiske Træk for hver enkelt Dragt paa en eller anden Maade havde været fremhævet i Teksten. Det havde i saa Fald været lettere for Læseren at opfatte, hvilke Kendemærker der især karakteriserer de forskellige Fjerdragter.

Efter en udførlig Omtale af Artens Udbredelse følger en Række biologiske Oplysninger vedrørende Artens Trækforhold, Yngleforhold og hele Levemaade. De biologiske Forhold skildres paa en underholdende Maade og ofte anvendes der et særdeles levende Sprog, som f. Eks. i Beskrivelsen af et Besøg i en Fuglekøje (pag. 300). Man læser med stor Interesse de biologiske Afsnit, der er rige paa personlige Iagttagelser, og for de Arters Vedkommende, som Forfatteren

ikke selv har større Kendskab til, er der i ret stor Udstrækning benyttet Iagttagelser fra anden Haand.

Det foreliggende Bind er særdeles rigt paa Illustrationer. For hver Art er der adskillige farvelagte Tavler, der viser de mange forskellige Fjerdragter, og især for Ændernes Vedkommende er det selvfølgelig af stor Betydning at have saa mange Illustrationer. De farvelagte Plancher er udførte efter Originaler af Johannes Larsens mesterlige Tegninger. Reproduktionen maa i det hele siges at være fortrinlig. Der kan indvendes et og andet mod enkelte af Afbildningerne, idet de fremtræder vel svagt, og paa andre kan en enkelt Farve være ret dominerende, men for langt de fleste Afbildninger er Reproduktionen fortræffelig, og i teknisk Henseende maa der siges at være opnaaet noget ret enestaaende. Foruden de farvede Plancher findes der en Mængde Tavler, der giver fotografiske Billeder af Fugleskind. Disse fløjlsbløde, enkeltfarvede Reproduktioner er saa vellykkede, at det næsten er muligt at se de mindste Enkeltheder. En Række Tavler viser desuden nydelige Tegninger af Kranier og Brystben, udførte af Henning Scheel. Der er hele Serier af Brystben, der særdeles instruktivt demonstrerer, hvorledes Brystbenene med Alderen bliver mere luftholdige, og hvorledes det derfor ofte er muligt med en vis Tilnærmelse at bestemme Fuglens Alder. Illustrationerne er imidlertid ingenlunde indskrænket til Plancherne; thi flere Hundrede Tegninger og Fotografier er indføjet i Teksten. En Mængde anatomiske Tegninger, omhyggeligt udførte af Henning Scheel, veksler her med Fotografier af Reder og Æg, og, spredt ind imellem, møder man Johannes Larsens mange nydelige Skitser og Vignetter. Det er kort sagt et Billedværk af første Rang.

Et mere storslaet og smukt illustreret Værk om Danmarks Fugle kunde danske Fuglevenner næppe ønske sig. Forfatteren kan med berettiget Stolthed betragte det allerede opnaaede Resultat, og lykkes det at gennemføre Værket i sin Helhed efter den paabegyndte Plan, vil der komme til at foreligge et virkeligt monumentalt Stovværk om Danmarks Fugle. Man kan derfor kun ønske Forfatteren Kræfter og Energi til at fuldføre denne storslaaede Opgave.

P. Jespersen.